

Hinta
15 centtiä.

Älykäs
Talonpoika.

Kyhäelmä
Pehr Thomssonilta.

Suomenos.

New York, 1891.

G. A. Grönlund'in kustannuksella.

Isak Eriksson

Isak Hukkanen

Älykäs Talonpoika.

Ryhäelmä

Pehr Thomssonilta.

Suomennos.

New York, N. Y., 1891.

G. A. Grönlund'in kirjapainossa.

Näinä päivinä on juuri viisikymmentä vuotta siitä kun eräs halpa smälantilainen, jota yleensä kutsuttiin „Konkun Lauriksi“, viimeisen kerran ummisti filmänsä ja haudattiin maanpöween. Kukaan ei pitänyt ylistyspuheita hänen haudallaan, mitään marmoripatsasta ei pystytetty hänen wäsynneiden raajojensa päälle, kukaan ei tiedä missä nurkassa pientä hantausmaata hänen tomunsa lepää; mutta kuitenkin elää hänen muistonsa kiitollisena kansan suussa monessa maassunsa. Eyy tähän on helppo selittää. Lauri oli synynäinen äly, iloinen ja hyväsydäminen ihminen, todellinen pilan laskia: tawattoman kekseliäs sekä sanoisja että idisjä, jonka wuoksi hän meidän mielestämme ansaitsee pienen jälkemuistelma, ollensakin kun älypaitä on hywin harwasja tässä matoisessa maailmassa.

Mutta senlainen oli kuitenkin Lauri. So kehdosja ollessaan katseli hän maailmaa iloiselta puolelta. Isjä kuoli näihin aikoihin; äiti itki ja walitti katkerasti; mutta Lauri hymyili ja tirkisteli niin toiwokkaasti pienillä, iloisilla filmillään, että äidinkin wihdoin täytyi hymyillä joka sittemmin tapahtui päiwittäin, sillä tuskin oli Lauri alkanut fontata pitkin tupaa, ennenkuin hän teki toisen hauskan seikan toisensa perästä. Tästä seuraa lyhyesti joitakuita piirteitä hänen yksinfertaisesta elämänsä historiasta, ja wastatkaapa sitten omantuntonne mukaan, eikö Lauri ollut erinomainen henkilö.

Koukku oli pieni, laiha metsätila, jonka wuoksi talonpoikaisleskiparalla oli paljon elon huolia. Tähän asti oli hän kuitenkin risteillyt itsensä jotakuinkin, puutteen saariston kalloiden lomitse, ilman kowin suurta waaraa; mutta äkkiä tuli

tuulenpuuska, joka uhkasi heittää aluksen karille. Peski sai äkkiaurvaamattaan sen surkean tiedon, että nimismies oli tulossa hakemaan kruununmaksuja. Se oli onnettomuuden sanoma. Rahoja ei ollut kaapissa. Ei siis muuta jälellä kuin ryöstö, joka olisi herättävä ääretöntä huomiota ja häpeätä seurakunnassa. Tämän voisi hän wälttää siten ainoastaan, että hän lähtisi kotoa pois, niin ett'ei nimismies saisi tawata häntä. Tuskin oli tämä ajatus pölähtänyt hänen päähänsä, kuin hän otti sukankutimensa ja lähti erääsen naapuriin, jättäen kolmenwuotiaan Laurin kotia, suoriutumaan tuloissa olewan wieraan kanssa taitonsa mukaan.

Nimismies tuli. Lauri kiipesi jänkyyn heti, pani pitkälleen ja alkoi sitten huutaa ja itkeä täyttä kurkkua. Nimismies tyhyi äitiä ja koitti hywitellen ja lupauksilla saada itkiää waikenemaan, mutta turhaan; Lauri hursi niin että ikkunan rundut tärisivät. Wihdoin wakeni hän äkkiä, nimismiehen sunnereksi iloksi, sillä tämä alkoi heti puhella kauniimmalla äänellään:

„Sepä oli kiltisti että wakenit, poikaseni“.

„Liikuttaako se sinua, jos minä wälillä wähän huokaan?“
wastasi Lauri, ja alkoi uudelleen huutaa tarmonsä takaa kunnos wihdoin nimismies tustkaantui ja meni matkoihinsa.

Äiti oli tällä kertaa pelastettu ja Lauri sai monet kiitokset miehikkäästä käytöksestään.

Eräänä kauniina kesäpäiwänä istui pikku Lauri maantien wiereessä, kuivaneen wesiälätäköön luona ja muodosteli huoneita sen pehmeistä aineksista. Eräs arwokas pappi sattui kulkemaan ohi, seisahdtti pojan luo ja sanoi:

„Sinullapa on syntistä työtä, pikku ystäwäni. Parempi olisi jos lukisit katkismustasi“.

„Eihän toki ole syntiä rakentaa kirkkoja“, vastasi Lauri. „Katsokaahan miten mukkean kirkon olen tähän laittanut. Tuossa on penkit, alttari, lehterit, ja tässä saarnatuoli!“

„Yhtä puuttuu kuitenkin, poikasen“, huomautti hengen mies. „Sinulla ei ole pappia kirkkosfasi“.

„Kunhan olisi enemmän rapaa, kyllä siitä pian papin saisi!“ wakuutti Lauri.

„Pimeyden ruhtinas hallitsee lapsen sydämessä!“ huokasi pappi ja meni matkoihinsa, wähän hämillään odottamattomasta vastauksesta.

Kymmenen wuotiaana oli Lauri kerran huutokaupassa naapuristoossa. Oli paukkuwa pakkane; mutta huutokaupaan saapuneita waiwasi hirweä kuumuus, sillä he oliwat sullotut pieneen tupaan, jossa oli kuuma kun leiwinuuniissa. He ähkyiwät ja puhkiwät wähän jokainen, mutta kellään ei ollut niin tuskallinen oltawa kuin huutokaupan toimittajalla, herrastuomarilla Flactarpista. Ukko oli paksu ja lihawa kuin jauhomatto; hän istui ja puhalteli kuin palje ja huuteli ja heilutteli wafaraanja. Hiki wuoti wirtana hänen poskiaan. Hän riisui takkinsa, awasi liuwinsä ja wihdoin paidan napinkin, mutta se ei suurin tahtonut auttaa. Lauri näki fäälien ukon tuskat; hän puikahti kaikessa hiljaisuudessa ulos hakemaan räystäästä jääpuikon, jonka hän sitten muiden huomaamatta pudotti ukon selkään, paidan alle.

Tästäpästä wasta elämä syttyi.

„Huu, huu, huu!“ huusi ukko ja ryntäsi ylös kuin raketti. Hän hyppäsi pöydän yli, kaatoi pari tuolia ja puuklasi erästä akkaa niin että tämä pudotti puoli tusinaa porssiinitalurikkia lattialle. Mutta tässä ei vielä kaikki. Riitau-

wan kuin jääpalainen kylmetti selässä, riehui ja reuhtoi ukko käsiwarjillaan ympärilleen, antaen monelle oiwa läimähtyä. Kansia luuli yleensä hänen tulleen hulluksi. Muutamat voimakkaat miehet saivat nihdoin raiwon ukon hillityksi, mutta silloin oli myös jääpala sulanut, ja kun ei kukaan nähnyt sitä sinne pistettävän, niin jäi yleiseksi luuloksi se, että herästuomarilla oli ollut kova mielenwian kohtaus, jonka wuoksi ei häntä koskaan enään pyhdytty huutokauppaa pitämään, josta taasen oli monelle ihmiselle hyötyä, sillä ukolla oli kova ja ahne luonto, jotenka hän tawallisesti itse piti waiwoistaan ja luwattakin puolet myötyjen tawarain hinnaasta.

Tämä kuje tuli sittemmin sanomattomaksi hyödyksi ihmis-kunnalle, josta edempänä kerromme enemmän. Nyt mainitsemme tapauksen ensimmäisiltä lukusijoilta, joilla sankarimme oli.

„Mitkä owat vuoden suurimmat juhlat?“ kysyi pappi.

„Joulu, pääsiäinen ja Wernamon markkinat!“ wastasi Lauri.

„Mitki jätit helluntain pois?“ huomautti pappi hymyillen.

„Nähkääs, asia on sitä laatua“, selitti Lauri, „että minä saan jouluna kapakalaa ja wälkeata puuroa, pääsiäisenä munia ja rinkelä, Wernamon markkinoilla wehnäleipiä niin paljon kuin tahdon, mutta helluntaina ainoastaan silliä ja potaattia, niin että se ei mahda olla mitään oikea juhla.“

Pappi tuli vähän hämilleen ja piti pitkän nuhdesaarnan senlaisen lastenkaswatuksen epä kristillisyydestä. Sitten kysyi hän seuraawan kysymyksen:

„Tulewatko ne lapset autuainki, jotka kastamatta kuolewat?“

„Chei!“ wastasi Lauri ajattelematta, sillä hän oli vähän hämillään äskeisestä saarnasta, jonka pappi oli pitänyt hänen juhlapäiwäselityksensä johdosta.

„Nytpä sinua vähän kiristän“, ajatteli pappi salaisella tyytyväisyyhdellä ja sanoi juhllisella äänellä:

„Missä se on kirjoitettu?“

„Niin kirjoittawat ewankelistat Matthews, Markus, Luukas ja apostoli Paawali!“ wakuutti Lauri.

Nyt joutui pappi kokonaan tolaltaan. Lauri wastasi oikein kateismuksen mukaan. Papilla ei niinmuodoin ollut mitään muistutettavaa, eli oikeammin sanoen: hän hämmästyi wastauksesta niin, että hän ei mitään woinut sanoa. Lauri wetäytyi woittoriemmissaan tafasiin ja kansa kiitteli ja ylisteli häntä, sanoen että poika piti puoliaan kuin mies.

Lauri oli tawattoman reipas ja elokas nuorukainen; koko hänen olentonsa oli täynnä uhkuwaa elämäniloa. Niitä arweli, että tämä iloisuus muuttui ilkiwaltaisuudeksi, jos ei sitä aikanaan launistaisi. „Taita witsa nuorena“, ajatteli hän itseksensä, ja päätti huolellisesti tarkata rakasta poikaansa. Hänen mielestään oli waarallista, jos poika misjään asiassa jai tahtonja tähtetyksi. Pelkästä hellyydestä moitti äiti kaikkea, mitä poika teki ja wastusti kaikessa mitä hän sanoi. Tämä suretti Lauria kowasti. Hän ei tahtonut mielellään riidellä äitinsä kanssa, mutta hän ei myöskään tahtonut aina mukaantua, kun hän oli täysin warma asiastaan. Hänen täytyi kumminkin alistua, sillä mennä äidin kanssa wäittelemään oli yhtä hyödytöntä kuin taistella wirtaa vastaan. Lauri huomasi kuitenkin pian eukon heikkouden ja keksi keinon, jolla hän, ilman pitkää sanasotaa, jai tahtonja tähtetyksi. Seuraavana keskiwiikkona oli nimittäin markkinat Jönkö-

pingissä ja Lauri olisi mielellään mennyt sinne, jonka huofsi hän sunnuntaina sanoj äidilleen:

„Tiistaina kuulun olewan marffinat Bönköpingissä“.

„Nyt löit kirveesi kiiveen, Lauri; marffinat on keskiwiikkona“.

„Olette ehtä oikeassa; menettehän tekin kaiketi sinne?“

„En tällä kertaa; minulla on muunakin tehtävää.“

„Niin on minullakin. Minä en välitä koko marffinoilte menosta.“

„Mutta sinun pitää mennä sinne, sanon minä.“

„Enkö saa jäädä pois, äiti?“

„Mahdotonta. Minä en koskaan ota sanojani takaisin!“

„Ja minun on luonnollisesti totteleminen. Mutta sen minä sanon, äiti, että jos sinne wälttämättömästi pitää mennä, niin en minä ratsastaa tahdo, pääsee sitä jalkasiinkin.“

„Ratsain sinä juuri menet.“

„Wai niin, eihän tässä taida vastaan sanominen auttaa. Pitänee sitten ottaa hevonen ja mennä ratsain; mutta rahasta minä en huoli, woisju vielä...“

„Sinä otat mukaasi joka ainoan killingin mitä meillä on, mutta Jumala armahdakoon sinua, jos tarpeettomasti kulutat äyrynkään.“

Marffinapäiwä tuli. Lauri satuloitsi lasaa iloitte hewosen, pisti teeskenneltyllä wastenmielishyhdellä setelit taskuunsa ja ratsasti tiehensä, mieli iloisena kuin kiekuwan kunkon rikkatunkiolla, ja sielu ylspeänä kuin kauppalwelijan sunnuntaihäwelyllään.

Älköön kukaan kuitenkaan luulko, että Lauri meni rajatomuuksiin kauppoissaan eli käytkösesjään marffinoilla. Hän osti sawitukon ja westeruisiin sekä joi kahwia wehnäseiwän

kanssa niin paljon kuin hän jaksoi. Käytköselteään oli hän nuhteeton; esiintyipi vielä järjestyksen pitäjänäkin: eräällä kadulla kanawan luona syntyi nim. joidenkuiden marffina weijarien kesken tappelu, jota kaupungin wiskaali poliisineen turhaan koetti hillitä. Raiwostuneet tappelijat eiwät huolleet uhkauksista eikä rukouksista. Lauri kiirehti kanawalle, weti ruiskunsa täyteen wettä ja ruisutti tappelijoita suoraan naamaan. Tätä jatkoi hän siksi että taistelewat wihdoin jäähyiwät ja erkaniwat, yleisön nauraessa ja kiitellessä Lauria teostaan. Wiskaali oli niin kiitollinen, että antoi pojalle wiisi taaleria, joka jo oli enemmän kuin mitä koko Laurin marffinamatka maksoi. Lauri antoi senhuofsi kaikki äidiltään saamansa rahat kotia tulnaan takaisin, josta akka oli niin tyytywäinen, että Laurin ei koskaan enään tarwinnut käyttää keskimäärän keinoa päästäkseen marffinoille.

Wieraista, jotka käwiwät Koukussa, oli luffari etewin. Hän tuli tawallisesti kerran wiikossa, jolloin hänellä useimmiten oli paljon uutisia kerrattawana; hän olikin tämän huofsi erittäin terwetullut. Leski pani pöytänsä mitä talossa parasta oli ja luffari söi ja joi oikein miehen tawoin. Luffari oli muuten kunnan ufko, mutta hänellä oli se paha wika että mielellään kallisteli lasia litaaksi; hän tulikin sen huofsi useimmiten wähdän höndön käydesjään Koukussa ja silloin moitti hän aina Laurin iloisuutta ankarasti. Hän kehoitti leskeä pitämään kurisja poikaa muuten siitä aikaa myöden paisuiji aika welitulta. Tällaisilla puheilla sai hän aikaan paljon harmia Laurille, jonka huofsi tämä päätti kostaa. Aijomme nyt kertoa miten hän toimitti tämän tuuman sa.

Luffarin ainoan tyttären piti mennä naimisiin torwensoittajan kanssa Smälannin hufareista, ja häitten piti olla

ensi sunnuntaina. Oli tarkoitus pitääkin oikein komeat häät. Luffarilla oli kovat puuhat saada tawaroita kotiin. So maanantaina alkoi hän kulkea pitkin pitäjää, tarpeellisilla ostokilla. Samana päivänä tuli hän myöskin Koukkun, josta hän osti kolme pientä, elävää porjasta, joista piti tehdä tämän herkkuisen paistin ja muille herrasihmisille hääpäivänä. Tyhtyväisen nähdisenä pisti hän porjaat muassaan olleeseen säkkiin, sitoi nuoralla sen suun, nosti rattaille ja lähti ajamaan Ruunallaan kotoa kohden.

Ruuna pisti parastaan, niin että luffari olisi piankin päässyt kotia, jollei eräs kapakka olisi ollut tiellä. Mutta kun näin oli, niin pysähtyi Ruuna vanhaan totuttuun taapaansa kapakan ovelle ja ukko meni vanhaan totuttuun taapaansa ottamaan naukun. Voitakuita tuttavuuksia tuli myöskin sisälle ja seurauksena oli myös vanha ja totuttu: ukko unohtui istumaan kapakkaan moneksi tunniksi.

Tällä aikaa sattui Lauri kulkemaan ohitse. Hän pysähtyi ja kuuli harmikseen, miten porjaat valittelivat säkissä, ukon istuessa sisällä naukkimassa. Hän päätti mennä sisälle nuhtelemaan luffaria siitä miten tämä kohteli pieniä sieluita, mutta ohimennen sattui hän katsomaan kapakoitsijan latoon, jossa hän huomasi muutamia muita pieniä eläimiä. Lauri kääntyi takaisin rattaiden luo ja otti porjassäkin muasnaan latoon, siellä päästi hän porjaat vapaaksi ja pisti niiden sijaan nuo toiset pienet eläimet, jonka tehtyään hän vei säkin takaisin rattaille.

Waihdos tapahtui niin ettei kukaan sitä huomannut. Ukko tuli wihdoin ulos ja lähti tiehensä. Jos hän olisi ollut selvä, olisi hän huomannut että ääni, joka kuului säkistä, ei ollut porjasten ääni, mutta nyt hän ei huomannut mitään. Hän jatkoi waan matkaansa ja ajoi pulskasti omaan pihaansa.

Waimo ja tytär tulivat ulos katsomaan mitä isällä oli mukanaan. Akka rupesti heti toraamaan kun ukko oli ollut niin kauan kotoa pois ja nyt vielä päälle päätteeksi oli huomasissa.

„Häistä ei tule niin mitään“, sanoi hän, „sinun kukaan juopottelemiseksi tähden. Hyvä Sumala kuinka minä olen onneton, kun olen saanut tuommoisen elukan miehekseni!“

„Älä moliise, nuori kulta!“ vastasi ukko. „Totta on, että minä olen hieman toisella hymmenellä, mutta tiedä, että asiani minä olen kunnollisesti toimittanut. Kunhan saan outi tuon sinun solmun, niin saat nähdä paistiporjaita, jotka ovat manttaalisia.“

Solmu aukeni wihdoin. Ukko pudisti säkkiä ja esille tuli kolme naukuwaan kiskanpoikaa, jotka tekivät iloisia huppähtäviä pihalla ja olivat wäpällä pelottaa Ruunankin.

Ennakkoon sanoi kuka läsnäolijoista enimmäkseen tyhti tästä odottamattomasta näystä. Tyttö wätähtyi pelästyneenä taakse päin, akka löi kätensä yhteen ja kirkasi, ja ukko seijoi juu selällään, silmät pyörien päässä kuin mielenwiasja olewan ihmisen. Mutta nurkantaikana seijoi Lauri ja nauroi sydämensä pohjasta. Hän oli ukon huomaamatta juosut perässä, katsomaan miten tämä tulisi otetuksi vastaan.

„Minä huomaan, että mies on tullut ihka hulluksi“, huusi akka wihdoin. „Suuri Sumala armahtakoon häntä ja minua, ihmisparkaa, jolla on tuonlaisen tompelin kansa tekemistä. Minä olen kauan pelännyt pahinta ja pahempaa kuin hulluus ei juuri woinut tulla. Herrajesta kun minä olen onneton ja murheellinen!“

„Noitunutta, noitunutta!“ huusi ukko ja tuli äkkiä selwäksi kuin tikku.

Nyt tuumi Lauri kujeen riittävä. Hän astui esiin ja kertoi miten asian laita oli. Hän antoi sitten vielä ulkoa porjaitten kiini otossa.

Mutta asia tuli tunnetuksi pitäjällä. Kaikki nauroivat ja tekivät pilaa luffarin paistiporjaisista. Tämä vaikutti ulkoon niin hyvästi, että hän sen erään perästä ei maistanut tippaakaan väkijuomia. Hänestä tuli raitis ja toimelias ihminen, jota kaikki kunnioittivat. Lauri ja hän olivat siitä hetkestä paraat ystävä, sillä ulko wakuutti kunniansa kautta, ettei kukaan ollut tehnyt hänelle niin suurta hyvää työtä kuin Roukun Lauri.

Sanotaan että akat ovat sitkeä hentisiä. Niin ei ollut laita Laurin äidin kanssa, sillä tämä kuoli jo wiidentymmenen wanhana ja Lauri tuli siten isännäksi taloon. Mutta kun hän muisti että miehen ei ole hyvä yksin olla, otti hän itselleen waimon. Tämä oli alussa hywänluontoinen kuin lammas ja mukantuwa kuin kummikaloski; mutta pian muuttui hän äreäksi kuin pernatantia sairastawa runoilija, wastahakoiseksi kuin kylmänä taottu teräs-vieteri, nenäkkäiksi kuin wastaleiwottu kamarineitsyt ja yksipäiseksi kuin wanha sanomalehden toimittaja. Lauri antoi hänen pitkän aikaa hallita oman päänsä mukaan; mutta wihdoin kyllästyi hän ja alkoi wäitteleämään rakkaan awiopuolijonsa kanssa. Waimo oli sukkela suusta, mutta hän wäitteli niin hajanaisesti kuin kunnianhimoinen waltiopäiwämies. Täten jäi hänen puheensa aukkoja, joihin Lauri aina kiireesti pisti hakansa. Pila aseena ja iwa ruoskana kuritti Lauri siten waimoansa että tämä oli wähhällä haljeta kirkusta. Waimo tuli huomamaan, että hänen ei ollut miehenä kanssa kilpaileminen sana kiistassa, jonka wuoksi hän päätti wajeta, jopa olla kuuro-

mykkäkin, jonka päätöksen hän täyttikin niin hywin että hän ei kahdeksaan päiwään puhunut sanaakaan, ainakaan miehensä kuullen.

Sellainen kotielämä ei miellyttänyt Lauria. Hän teki kaikki, mitä woi, saadakseen ääntä kelloon, mutta waimo oli järjähämätön päätöksessään. Lauri keksi kuitenkin keinon, jolla hän paransi tämän taudin. Eräänä sunnuntaina, waimon ollessa kirkossa, meni Lauri ennen jumalanpalvelusta sakaristoon papin luo ja kertoi kynnysilmin, että hänen waimonsa on niin heikkona sairaana, että kahdeksan päiwää on ollut wallan puhumattakin, jonka wuoksi hän pyysi seurakunnan esirukousta sairaalle. Pappi suostui hänen pyyntöönsä ja rukoili jumalanpalveluksen lopussa hartaasti Korkeinta Roukun Laurin waimon edestä, „joka oli sangen heikko ja sairas.“ Koko seurakunta katseli suurin silmin kysymyksessä olewaa henkilöä, joka istui terweenä ja punakkana penkisjään. Kanan ei hän kuitenkaan istunut, ennenkuin hän huomasi miten asia oli, heitti Lauriin säihkyvän katseen ja syöksyi ulos kirkosta kotoa kohden. Siellä otti hän sitten miehensä vastaan oikein heli-sewällä sanatulkalla.

Lauri hymyili ja kiitti Jumalaa kun waimonsa taas oli saanut puhelahjan. Asia harmitti ensi alussa nuorta emäntää aika lailla, mutta sitten leppyi hän kuitenkin ja oli siitä päiwästä miehelleen alamainen. Tästä seurasi onnellinen awioliitto ja monta rauhaistaa päiwää.

Mina siitä asti kun wiinapoltto alkoi, on tämä elinkeino ollut alituisena riidan- ja keskusteluwaineena meidän lainlaatojoillamme. Jokaisilla waltiopäiwillä on sitä munteltu. Mitä hyötyä tahi wahinkoa tästä on ollut, emme tässä rupea selittämään. Jo 1780 luwulla tuli Ruutaa III:nen toimesta ase-

tuus, joka kokonaan kielsi kanjan wiinaa polttamasta. Seuraus tästä oli, että ääretön joukko salapolttimoja syntyi, sillä tapara oli kallista. Matjettiin kolme taaleria kannusta.

Lauri oli smälantilainen. Hän tahtoi luonnollisesti ansaita rahaa ja perusti sen vuoksi pienen polttimon kaaas syntään metsään. Paikka oli niin hyvin valittu, kahden korkean kallioseinän välissä, että näytti mahdottomalta tuntemattoman löytää sitä. Lauri harjoitti pitkän aikaa liikettään menestyksellä. Wiskaali aavisti jotakin ja kulki metsät läpi monta kertaa, mutta mitään ei ollut löydettävissä. Hänen mukanaan olivat jahtivoudit väittivät, että Koukun Lauri oli liiakki viijas itseään kiini antamaan, jonka vuoksi he eivät ruvenneet kuluttamaan aikaansa turhaan hakemiseen. Wiskaali käski heidän mennä hiiteen ja janoi yksinkin löytävänjään Laurin pesäpaikan hän kun kulki metsät kuten hyvin opetettu jahtifoira.

Wiskaali teki janojen mukaan. Hän haki seudun niin tarkkaan kuin jahtifoira. Moni olisi jo wäsynyt tässä toimesta, mutta wiskaali ei wäsynyt, sillä hänkin oli smälantilainen. Hän oli kärjivällinen, uupumaton ja wiekas. Näillä kolmella ominaisuudella tullaan pitkälle mailmasja. Wiskaalikin saavutti wihdoin päämääränjään, pääajallisesti viimeksimainittun ominaisuutensa kautta; sillä eräänä aamuna aikasin, kun häntawallisuuden mukaan kierteli Laurin ajunnon ympäri wakoilemasja, kunli hän kowaa kiskumista ja röhkimistä eräästä juosta pihalla. Nuo ehkä woivat näyttää minulle tien, arweli hän itsekseen ja awasi owen röhkimälle herraswäelle. Hän arwasiikin oikein. Koko lauma hyökkäsi ulos ja sitten suoraan metsään, jossa se oli tottunut saamaan runjaaasti rankkia. Mutta nyt se ei ollut tapahtunut moneen päivään, sillä Lauri peläten wiskaalia, ei ollut tohtinut ruokkia eläimiä kuten en-

nen. Nämä olivat niinmuodoin kauheasti nälisjään ja käpälöiwät matkaan soiden ja kiwikkojen yli ikäänkuin pirtu olisi ollut kannoilla. Wiskaali seuraasi perässä.

Matka ei ollut leikin tekoa. Mentiin tiheän näreikön läpi, jossa oijat pieksiwät miesparkaa armottomasti kaswoihin, niin että tuli werinaarmuja moneen paikkaan, ja wälistä taas sen jyrkkää kiwikkomäkeä alas, jossa hän tuon tuostakin oli nurin kiwien ja lumikinosten välissä. Hän pudotti lakkinsa, repi hännystakkinsa, karkasi miekkansa ja halkasi saappaansa. Mitkään kärjimyksjet eiwät ole waikat, kun on suuri pallinto tiedosja. Wiskaali oli nyt warmastaastaan ja kesti kaitki urholijesti.

Wihdoin pysähtyiwät oppaat, ja wiskaali oli päämaalisjaan. Lauri istui wiinapannunsa luona kun hänet näki se, joka näin ollen oli hänelle waarallisin ihminen. Hän tuli ensijki wähdän murheelliseksi; mutta nähtyään ettei wiskaalilla ollut mukanaan wieraita miehiä, rohkaifi hän itsensä pian ja nauroi salaa wiskaalin ulkomuodolle, sillä mies näytti siltä kuin hän olisi saanut aimo selkäsjaunan metsäroswoilta.

„Terwetuloa, herra!“ janoi Lauri. „Minä istun täällä yksinäisyhydesjään ja onpa senwuoksi oikein hauskaa saada wähdän seura. Mutta miltä Herran nimesjään te näyttätetään. Olette warmaankin ollut warkaitten ja weijarien hujissa. . . . Puhukaa, hyvä herra, jos woin tehdä teille minkään palveluksen!“

Wiskaali oli niin hiesjään ja hengästyksijään ankarasta juoksuista, että hän ei saanut sanaakaan suusta. Hän waan ähkyi ja puhkui ja pyyhkieli werta kaswoistaan ja katjeli Lauriin kuin wihanen härkä.

Kun hän oli aikansa puhaltanut janoi hän wihdoinkin voittoriemuksena:

„Olen siis viimeinkin löytänyt karhun pesänsään. Nyt pä jouduit satimeen, Lauri poika. Sinä olet kauan wälttänyt minun urkkimiseni ja nauranut minua wasten naamaa; mutta nyt onkin minun vuoroni nauraa. Kuninkaallisen Majesteetin ja kruunun nimesä otan minä nämä kaikki takawarikkoon. Se maksaa sinulle vielä talot ja tawarat, sinä saakelin weitikka“

„Älkää olko niin armottoman kowa, hyvä herra,“ wastasi Lauri. „Minä olen tosin tehnyt wäärin kun olen polttanut luwattomalla ajalla; mutta asianomaiset owat itse paktaneet minut sitä tekemään luonnottomilla ja wäärillä asetuksillaan. Minä janon tahallani wäärillä, sillä onhan wäärin kieltää talonpojan tekemästä omaisuudellaan mitä hän tahtoo, kun se on wälttämätöntä hänen olemiselleen. Jos en saa polttaa, en woi maksaa weroja kruunulle ja papille; woin tuskin elättää itseni kauraleiwällä ja sillinpäillä. Se on puhdas toisuus, jonka wuoksi minä toiwon, että wiskaali päästää minut asiasta niin wähällä kuin mahdollista. Teille minä mielelläni maksan wähän waiwasta“.

„Hunni, kollo!“ ärjäsi wiskaali wastaukseksi. „Älä lunkaakaan että sinä petät minut kanniilla lupauksilla lahjoista ja muista semmoisista. Ei, tästä tulee toista. Sinun kerrotaan olewan kekseliään weitikkaan, joka teet pilaa kaikista wikkamiehistä, mutta nyt olet löytänyt parempasi. Minä sinut nyt sen luihin asti, senkin ilweilijä“.

„Säästääkö haukkumisenne“, keskeytti Lauri wakawasti. „Minä tosin olen waan talonpoika, mutta en minä pelkää wiskaalia ja koko hänen joukkoaan, jos tässä käydyän, niin hylä minä olen walmis. Wiisainta kumminkin luullakseni

on, että selwiämme asiasta sowingolla. Katsokaamme miten asiat owat. Minä tiedän, että saan kovat sakot, jos herra ottaa nämät takawarikkoon; mutta minä tiedän myös, että sitä ette woi laillisesti tehdä ilman todistajia“.

„Mitä minä pian haukin“, janoi wiskaali.

„Ette niinkään pian“, wäitti Lauri. „Tästä on neljännes peninkulmaa lähimpään taloon. Sillä aikaa kun te käytte siellä, pistän minä tulen polttimoni joka nurkaan, ja kaikki on tuhkana kun takasin tulette“.

„Sinä et uskalla täyttää uhkaustasi“, janoi wiskaali; „se tulisi sinulle liian kalliksi, sillä siinä tapauksessa minä syyttäisin sinua murhapoltosta!“

„Syyttää ja syyttää!“ janoi Lauri. „Mitä teidän syytöksenne antaa kun ette mitään todistaa woi. Kukaan ihminen ei woi sanoa minun wiinaa polttaneen, ja niin tuhka en ole että itse sen tunnustaisin. Minä pääsen siten wapaaksi, ja herra ei woita asiasta mitään; sillä sen wakkuntan, että tämä kaikki on kohta tuhkana, jos ei herra suostu sowingoon. Minun ei tarwitsisi maksaa äyriäkään, mutta yhtä kaikki annan herralle 50 taaleria waiwasta. Se on kunniallinen tarjous luullakseni.“

Wiskaali puri huultaan kiukuisaan. Hän huomasi, että Lauri haasteli oikein ja kun ei hän mitään pätevämpääkään woinut tehdä tällä kertaa, niin suostui hän Laurin ehdotuksen kuitenkin sillä ehdolla, että hän heti saisi rahat.

„Se on wähän hankalata“, janoi Lauri. „Minulla ei täällä mukanaani ole äyriäkään, mutta kotona kaapijsa on suostuttu summa, jonka herra saa täyhelleen minulta ensi sunnuntaina kirkolla“.

„Ei kelpaa. Paikalla niitten pitää olla“, selitti wiiskaali juhlaallisesti.

„Mahdotonta“ vastasi Lauri. „Paitti jos herra jää tänne katsomaan wiinapannua sillä aikaa kun minä käyn kotona. Minä en sinä pitkää aikaa wiivy.“

Sanasta työhön. Lauri meni kotia ja wiiskaali asetui wiinanpolttajaksi. Hän oli sangen tyytymätön asian juoksuun, sillä häntä harmitti aikalailla kun hän ei saanut tawaroita Laurilta, jota hän entuudeltaan wihasi. Hän oli sitäpaitti wäsyhtisä ja nältäkin oli, joka teki hänet vielä alakuloisemmaksi. Ätkä pölähti hänen päähänsä sukela ajatus.

Hän huomasi nimittäin suuren lihamakkaran, leiwän ja täyhinäisen wiinapullon erään mäskikorvon kannella. Hän rupeji syömään ja juomaan kuin nältäinen susi. Tämä wirtisti pian hänen lakastuneita elinwoimiaan. Kaikki näytti hetken perästä waloisammalta. Hän saisi nyt ensin wiisikymmentä taaleria lahjoina ja sitten hän ensimmäisesä sopiwassa tilaisuudessa ottaiji kuitenkin kaikki takawarikkoon. Lauri tuliji aikatawoin petetyksi.

Sitten kun hänen ajatuksensa oli joutunut näin iloisalle uralle, istuntui hän wiinapannun luo ja odotteli Laurin takaisin tuloa. Tällä aikaa otti hän tuon tuostakin nankun pullosta, niin että hän wähitellen tuli yhä hauskemmalle tunnelle. Hän nauroi ja rallatteli niin, että metsä kaikui. Ilon ollessa ylimmillään tuli Lauri takaisin ilman rahoja, mutta sen sijaan oli hänellä mukanaan kaksi miestä. Wiiskaali hämmästyti tästä näystä kowasti. Hän katsoa töllisteli eteenjä kuin sika unteen porttiin. Lauri hymhili itseksseen, puhui ja sano:

„Mitä Herran nimesjä wiiskaali toimittaa? Näyttää siltä kuin hän polttaiji wiinaa ja wäkewää näyttääkin olewan. Sitäpä minä en olisi uskonut. Minä olen kauan epäillyt että täällä oliji salapolttimo, mutta en minä woinut aawistaakaan, että meidän kunnon wiiskaalimme oliji sen perustaja ja omistaja. Surkuteltawisja ajoisja elämme, sillä kun tänlaista tapahtuu puisja, mitä sitten enään oksisja olleekaan. Oli kaikessa tapauksesja hywä että tapasimme miehen juuri työsjä. Kunninkaallisen Majesteetin ja krunnun nimesjä otan minä nämä kaikki takawarikkoon. Se maksaa sinulle vielä wiran ja maineen, sinä jaakelin talonpoikain kiusaaja.“

Wiiskaali hämmästyti yhä enemmän. Kuohuen wihasta nousi hän ylös ja murisi kuin haawoitettu karhu. Syntyi ankara sanakiista. Wiiskaali wäitti kuten asia oli, että Lauri oli oikea lainrikkoja; mutta tämä tekeytyi wiattomaksi ja näytteli osansa niin hywin, että todistajat täydellisesti uskoivat häntä. Wiiskaali huomasi joutuneensa häwidolle. Hänen täytyi turwata rukouksiti ja pyytää, että todistajat unhoittaijwat koko jutun. Lauri pääji siten asiasta ehjin nahoin eikä sen jälkeen ryhtynyt mihinkään laittomuuksitiin. Pahemmin oli wiiskalin laita. Hän oli kiipeä sekä päältä että sijältä. Kesti kauan ennenkuin hän tuli entisilleen, mutta tauti waiuttti hywää: hän ei sen erän perästä ottanut vastaan lahjoja eikä mennyt takawarikkoja tekemään ilman todistajia.

Samasja pitäjäsä, jossa Lauri eli, asui myös eräs patroona Halling, joka oli pohjattoman rikas, sillä hän omisti melkein puoli pitäjää ja ehkä vielä wähhän enemänkin.

Suuria rikkauksiaan käytti hän kuitenkin kowin pahoin, sillä hän oli sielultaan ja sydämeltään kowa ja tunteeton ihminen, joka ei pitänyt lukua muusta kuin rahasta, mielivaltaisuudesta ja ankaruudesta. Hän käyttäytyi alamaisiaan ja ympäristöään kohtaan niinkuin rypsä. Kuoska oli aina liikkeellä, ja huhu kertoi että patroona oli omin käsin ruoskinut monta ihmistä raajarikkoiseksi. Kerrottiin pa hänen lyöneen kuolijaaksikin pari päivätyöläistään. Emme tiedä jos tämä on totta, mutta emme pidä sitä mahdollomana, sillä Hallingin patroona oli, lyhyesti sanottuna, ympäristönsä kauhu. Suurilla rikkauksillaan oli hänellä pappi ja nimismies kynsisään, jonka wuoksi nämä eivät olleet millänäkään patroonan käytöksestä, sillä korppe ei mielellään puhkaise silmää toiselta. Patroona jatkoi siten waan raakaa käytöstään pitkät ajat.

Tämä suretti ja harmitti koko seurakuntaa, mutta erittäinkin Koukun Lauria. Hän wäitti, että laki oli semmoisistakin ihmisistä warten kuin patroona Halling. Hän kokosi sen wuoksi joukon todistuksia ja antoi erään taitawan lautamiehen haastaa patroonan käräjiin vastaamaan teoistaan. Syntyi pitkällinen käräjänkähynti, jossa tuli ilmi paljon asioita, jotka eivät suinkaan olleet hänelle eduksi. Häntä syhyttiin murhasta ja räähkäyksestä ja oli asia jo puoleksi todistettukin. Hän koetti kaikein tawoin luikerrella wapaaksi, mutta lautamies oli lakia taitawa mies ja piti häntä tarkoin kiitissä. Lautamies oli sitäpaiti rehellinen mies, joka inholla kieltäytyi ottamasta niitä suuria rahajummia, joilla patroona häntä salaa koetti lahjoa.

Patroonan asia näytti arweluttawalta. Hän repi tukkaansa ja kiroi syntymäpäiwäänsä. Ainoa liewitys hänelle

tässä tilassa oli hänen hehkuwa wihansa lautamiestä kohtaan. Siinä eli ja liikkui hän kokonaan.

Tässä kauheassa mielentilassa oli patroona, kun tapahtui tapaus, joka teki odottamattoman lopun koko käräjätutusta. Lautamies sairastui hermokuumeeseen. Häntä hoiti hellästi hänen rakas waimonsa; mutta kun tällä oli paljon taloustoimialkin ei hän aina woinut olla miehenä luona. Seuraus oli, että lautamies kerran houreissaan syöksyi ulos pihalle ja upotti itsensä koiwoon.

Tapaus herätti yleistä sääliä, sillä mies oli, kuten ennen mainittiin, rehellinen ja oikeuden mukainen ihminen, jonka wuoksi kansa surkutteli hänen äffinäistä kuoloaan. Toisin oli Hallingin patroonan laita. Hän iloitsi asiasta suuresti ja wäitti, että lautamiehen kuolintapa oli seuraus omantunnonwaiwoista, joita hänellä oli käräjätutusta patroonaa vastaan. Patroona teki miinkä woi, häwäistäkseen kuolleen muistoa. Hänen weskiteittensä wuoksi ei ruumista saatu pitkään aikaan kaikessa hiljaisuudessa kunniallisesti haudata.

Leski parka suri kuollutta katkerasti, mutta vielä enemmän suri hän sitä yöpeällistä hantautsa, jonka hänen mieswainajansa oli saanut. Hän olisi mielellään tahtonut kunnioittaa miehenä muistoa komeilla hautajaisilla, mutta kun se ei käynyt päinsä, päätti hän pystyttää haudalle muistomerkin. Joukon ajan kuluttua seisoiikin haudalla risti ja siinä seuraawa luku:

„Tämän alla lepää Lautamies Swen Nilsson Pönhultista.“

Hallingin patroona raiwosi nähdesjään tämän yksinertaisen muistomerkin. Hän aikoi ensin repiä pois sen, mutta sitten tuli hänelle toinen ajatus, ensimmäistä parem-

pi. Hän antoi erään maalarin lisätä hantaluikun seu-
raavan:

„Syvästi surtu ja kaiwattu Sumalalta ja ihmisiiltä.“

„Nyt ei ole ihmisten waiketa tietää, minne mies on
joutunut,“ janoi patroona ja naureli tyytyväisenä kessin-
nölleen.

„Tämä on liiallista,“ janoi Lauri nähtyään hanta-
kirjoituksen tässä kunnossa. Hän otti sitten siweltimein ja
tuhrafi pois patroonan sanat. Wähän mietittyään maalasi
hän sijaan:

„Mailma näkee työt. Sumala sydämen. Älkääät tuo-
mitko, ettei teitä tuomittaisi.“

Muutamana päivänä tämän perästä tuli patroona
haudalle kahden ystävänsä kanssa, näyttääkseen heille hanta-
kirjoitusta. Sömyhillen alkoi häntä lukea, mutta pysähtyi äk-
kiä nähtyään lisäyksen. Mielkan terä meni hänen sielunsa
läpi ja hän waipui tunnotonna maahan.

Siten ilmoittautui Sumalan ääni tälle paatuneelle syn-
tisäparalle. Hän oli wuoteen omana omantunnon waiwois-
ja kauan; mutta kun hän wihdoinkin toipui, tuli hänestä
uusi ihminen. Hän koetti tehdä hywäksi, mitä hän ennen
oli rikkonut ihmisiä kohtaan, ja hän teki sen niin toji kris-
tillisesti, että kaikki häntä sittemmin rakastiwat yhtä paljon
kuin ennen häntä wihasiwat.

Patroona ja ihmiset kiittelivät Lauria siitä ihmetyös-
tä, jonka hän oli matkaan saanut, mutta tämä wastasi
nöyrästi:

„Se oli sallimus ylhäältä. Sumalan yksin on kuu-
nia!“

Olemme ennen maininnut, että Laurin kepponen jää-

palasella tuli ihmiskunnalle sanomattomaksi hyödyksi, ja koe-
tamme nyt todistaa tätä.

Lauri oli, kuten muutkin köyhät talonpojat, saanut lap-
sudestaan raataa orjallisesti elannokseen. Hän teki toji
työtä halusta, sillä hän oli aina iloinen, mutta se waikut-
ti kuitenkin hänen ruumiiseensa, joka ei rakennukseltaan muu-
tenkaan ollut kowin wancka. Tästä syystä oli hän jo nel-
jänhymmenen wuotiaana kymäräinen wanhus, jonka oli wai-
kea liikkua, sillä häntä waiwasi kowa luuwalo ja muut ruu-
miilliset heikkoudet. Elämä alkoi iloisesta miehestä näht-
tää synkältä, ollenjakin kun ei mitkään lääkärin keinot aut-
taneet. Hänellä oli hirweät tuskat kaiken talwea, mutta
sitten hänen kärsiwällisyhtensä loppuikin. Hän alkoi miet-
tiä, kessiäkseen jotakin keinoa sairautta vastaan. Täten
tuli hän sattumalta ajatelleksi Flackarpin herrastuomaria ja
hänen päähänsä pölähti paikalla ajatus. Asia oli nimit-
tään niin, että herrastuomaria oli monta wuotta waiwannu
ankara selkätauti, joka kokonaan häwiji tuon tapauksen pe-
rästä.

„Se keino ehkä auttaisi minnakin“, arweli Lauri ja
uskalsi koetuksen. Hän peitti itsensä monella peitteellä ja
makasi kunnos hänen tuli oikein lämmin, sitten hyppäsi hän
päädedellä järween ja ni joitakuita wetoja.

Täten teki hän joitakuita päiwä. Keino anttoi. Lau-
ri tuli pian terveeksi kuin pukkanen. Raapurit ihmettelivät
juuresti tätä muutosta. Lauri selitti heille peitellemättä
parannuskeinonsa ja hänestä tuli siten lääkäri, johon mo-
ni turwantui.

Lauri paransi täten sadottain ihmisiä. Hänen mai-
neensa lewisi ja hän oli kaikkialla rakas ja terwetullut wie-
ras. Hän ei sitä paitji katsonut rahtnakaan omaa parastaan,

sillä hän ei koskaan ottanut munta maksua kuin oman wä-
hän ruokansa. Hän tiesi kuitenkin pitää taitoansa arwossa,
 sillä hän jai erään tiedonhaluisen tohtorin uskomaan, että
 hänen keksinnöstään olisi ihmiskunnalle suuri hyöty, jos se
 tulisi tunnetuksi ja lääkärrien käytettäväksi. Tohtori kävi
 onkeen ja perusti sittemmin ensimmäisen kylmänveden-
parannuslaitoksen Ruotsissa, jonka wuoksi hänen osakseen
 on tullut paljon kunniaa ja kiitosta sekä sen aikuiselta= että
 jälkimailmalta, waikka Lauri olikin keinon oikea keksijä.

Siten osasi Lauri selwiytyä kaitista elämän kohtalois=
ta, mutta hän osasi myös kuolla älykkäällä tawalla. Hän
 meni nimittäin eräänä kauniina lauwantai=iltana kirko=
maalle ja istui eräälle hautakummulle.

„Mitenkä sinun laitasi on, Lauri?“ kysyi suntio.

„Hywin,“ wastasi Lauri. „Minä tunnen ilolla, että
 minun päiväni pian päättyvät ja senwuoksi olen tullut tän=
ne... Tee minulle hauta ja peitä minut maan poween
 huomenna. On tarpeetonta koota tänne itkewiä ihmisiä...
 Minä en koskaan ole pitänyt khyneleisistä filmistä ja suru=
lisiä naamoista... Iloisena olen elänyt ja iloisena tah=
don kuolla... Hyvästi, suntio!... Sumala sinuatkoon si=
nua ja koko ihmiskuntaa!“

Siten puhui Lauri ja nukkui hymyillen wiimeiseen u=
neensa. Seuraawana päivänä haudattiin hän koko seura=
kunnan läsnäollessa. Mitään muistomerkkiä ei pystytetty
 hänen haudalleen eikä sitä tarwittukaan, sillä Roukun Lauri
 on elävä kansan muistossa niinkauan kuin iloinen pila ja
 hyväsydäminen ihminen owat rakastetut Pohjolan matalois=
sa majoisissa.

Olkoon tämä kylliksi sanottu älykkäästä talonpojasta.

Ottakaa huomioonne tämä!

Ratsoen siihen suureen puutteeseen, joka tätä nyhyä on
suomalais= englantilaisesta sanakirjasta,
jota wälttämättömästi jokainen tässä maassa työskentelewä kan=
salaisemme, Englannin kieltä opetellessaan tarwitsee, on allekir=
joittaja ryhtynyt mainittua puutetta poistamaan suuren suoma=
lais= englantilaisen sanakirjan teolla. Kirjassa tulee löythymään
yli 25,000:lle suomalaiselle sanalle vastaawat englantilaiset sa=
nat, ja toiwon koko teoksen valmistuwan ensi vuoden alkupuo=
sella.

Kirja, joka painetaan hywälle paperille ja sidotaan lujiiin
kanssiin, tulee maksamaan \$2.00 lähetykskuluneineen. Ne, jotka
nyht edeltäpäin, ennenkuin teos on valmistunut, tahtowat kirjaa
tilata, saawat sen puolella aijotusta hinnasta eli \$1.00.

Tilauksien kerääjille annetaan joka kymmenes kappale il=
maiseksi.

New Yorkissa Toukokuulla w. 1891.

G. M. Grönlund.

Kirjan tekijä.